

ปริยารัตน์ เชาวลิตรประพันธ์. **อนุภาคสมพาสที่ผิดธรรมชาติในนิทานไทย.** (๒๕๔๗).

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์: รองศาสตราจารย์สุกัญญา สุจนายา

วัตถุประสงค์: ๑. เพื่อรวบรวมนิทานไทยที่ปรากฏอนุภาคสมพาสที่ผิดธรรมชาติ
๒. เพื่อจัดประเภทอนุภาคสมพาสที่ผิดธรรมชาติในนิทานไทยให้เป็นระบบ
๓. เพื่อวิเคราะห์ความหมายของอนุภาคดังกล่าวในเชิงวัฒนธรรม

สมมติฐาน: อนุภาคสมพาสที่ผิดธรรมชาติเป็นอนุภาคสากลที่พบในดัชนีอนุภาคนิทานพื้นบ้านของสตรี ทอมป์สัน อนุภาคดังกล่าวปรากฏอยู่ในนิทานไทยมากมาย สามารถจำแนกได้หลายประเภท เช่น อนุภาคคนแต่งงานกับสัตว์ อนุภาคคนแต่งงานกับสิ่งเหนือธรรมชาติ เป็นต้น อนุภาคดังกล่าวนี้นี้มีความหมายทั้งในเชิงสากลและในมิติทางวัฒนธรรม

บทคัดย่อ: วิทยานิพนธ์นี้มีจุดมุ่งหมายที่จะจัดระบบนิทานไทยที่ปรากฏอนุภาคสมพาสที่ผิดธรรมชาติจำนวน ๑๕๔ เรื่อง และวิเคราะห์หาความหมายของอนุภาคดังกล่าวในเชิงวัฒนธรรม

ผลการวิจัยพบว่าสามารถจัดระบบอนุภาคสมพาสที่ผิดธรรมชาติในนิทานไทยได้เป็น ๕ หมวดใหญ่ คือ ๑. อนุภาคคนสมพาสกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ๒. อนุภาคคนสมพาสกับสัตว์ ๓. อนุภาคสิ่งเหนือธรรมชาติสมพาสกับสัตว์ ๔. อนุภาคสัตว์สมพาสกับสัตว์ต่างชนิดกัน ๕. อนุภาคสมพาสที่ผ่านการกิน และพบว่าอนุภาคที่ปรากฏในนิทานไทยมากที่สุด ได้แก่ ๑. อนุภาคคนสมพาสกับยักษ์ ๒. อนุภาคคนที่สมพาสกับนางที่ถือกำเนิดจากดอกบัว ๓. อนุภาคสมพาสกับกินรี ๔. อนุภาคการเติมน้ำหรือปัสสาวะในรอยเท้าช้างแล้วตั้งครรภ์

ในการวิเคราะห์หาความหมายพบว่าอนุภาคสมพาสที่ผิดธรรมชาติในนิทานไทยเป็นอนุภาคที่มีความหมายในเชิงสากลและมิติทางวัฒนธรรม ในด้านความหมายเชิงสากล ผู้วิจัยพบว่าอนุภาคสมพาสที่ผิดธรรมชาติเป็นอนุภาคสากลที่พบในนิทานทั่วโลก อนุภาคที่พบมีทั้งเหมือนและแตกต่างจากอนุภาคสากล อนุภาคที่เหมือนกันแสดงให้เห็นความคิดที่เป็นสากลของมนุษยชาติ ส่วนอนุภาคที่ต่างกัันนั้นเกิดขึ้นจากความแตกต่างทางวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น ในนิทานไทย อนุภาคสมพาสที่ผิดธรรมชาติได้สะท้อนคติความเชื่อและค่านิยมของไทยที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัว ตลอดจนสะท้อนความขัดแย้งของสมาชิกในครอบครัว นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นการผสมผสานคติความเชื่อระหว่างพุทธ พราหมณ์ และคติความเชื่อดั้งเดิมของท้องถิ่นอีกด้วย อนุภาคสมพาสที่ผิดธรรมชาติในนิทานไทยจึงสื่อความหมายที่เกี่ยวข้องวัฒนธรรมไทยได้หลายมิติ